

Τμήμα της πόλης της Χαλκίδας με το τείχος όπως απεικονίζεται σε γκραβούρα από τον M. Merian. Το προάστιο Borgo.

ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΗΣ ΕΥΒΟΙΑΣ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΡΩΜΑΙΟΚΡΑΤΙΑΣ

Το 191 π.Χ. υποκύπτει στους Ρωμαίους η Εύβοια, οπότε και αρχίζει η περίοδος της Ρωμαϊκής κυριαρχίας, για την οποία ελάχιστες φιλολογικές μαρτυρίες διαθέτουμε. Την έλλειψη αυτή συμπληρώνουν οι διάφορες επιγραφές που διασώθηκαν. Οι Ρωμαίοι προώθησαν και στήριξαν τις ολιγαρχικές κυβερνήσεις στις ευβοϊκές πόλεις και η πίεση που άσκησαν ήταν κυρίως οικονομική παρά πολιτική. Είναι δε πολύ πιθανό η ανασύσταση του Κοινού των Ευβοέων να σχετίζεται με το γεγονός¹.

Αμ. Καραπαχαλίδου

Επιμελήτρια Κλασικών Αρχαιοτήτων

Παρ' όλα αυτά, και μόλο που πιστεύεται ότι κατά τη διάρκεια της Ρωμαϊκής κυριαρχίας η Εύβοια γνώρισε σημαντικές καταστροφές, πολλές ευβοϊκές πόλεις γνώρισαν άνθιση κατά περιόδους, ιδιαίτερα δε η Χαλκίδα. Τότε έγιναν στην πόλη πολλά δημόσια έργα από την κατανομή των δημοσίων εισοδημάτων, όπως θεβαίνονταν γνωστές επιγραφές².

Στη Β. Εύβοια η Αιδηψός άκμασε ιδιαίτερα, γιατί διέθετε τις περίφημες ιαματικές πηγές. Την αρχαία πόλη επισκέφθηκαν αλλά και διέμειναν για λουτροθεραπεία πολλοί επώνυμοι, όπως οι αυτοκράτορες Αδριανός και Σεπτίμιος Σεβήρος, καθώς και ο Ρωμαίος στρατηγός Σύλλας, το όνομα του οποίου φέρει ακόμη και σήμερα μία πηγή³.

Στην Αιδηψό διέμεινε για λουτροθεραπεία και ο ανθύπατος και πρόεδρος του αυτοκράτορα Αυγούστου, Γάιος Ποππαίος Σαβίνος, τον οποίο —σύμφωνα με θεσσαλική επιγραφή— επισκέφθηκε ο γραμματέας του Συνεδρίου των Θεσσαλών για κάποιο σοβαρό θέμα. Κατά την ελληνιστική εποχή μετέβη

στην Αιδηψό και ο Αντίγονος. Από επιγραφικές μαρτυρίες πληροφορούμαστε για τις θεραπευτικές ιδιότητες των πηγών αλλά και για την ίαση πολλών επωνύμων προσώπων. Με τις πηγές αυτές συνδέονται και τα λουτρά που υπήρχαν στην πόλη —όπως άλλωστε και σήμερα—, τα οποία κοσμοούνταν με αγάλματα, όπως το περίφημο άγαλμα του Αντίνου (αρ. Ευρ. 32) και το γυναικείο άγαλμα με αρ. ευρ. 34 του Μουσείου Χαλκίδας, που έφερε σε φως η αρχαιολογική σκαπάνη παλαιότερα, αλλά και σήμερα.

Έτσι, μας είναι γνωστό λουτρό που δημοσιεύει ο Γ. Παπαβασιλείου⁴ και άλλο που βρέθηκε σχετικά πρόσφατα και κατά τη διάρκεια ανασκαφικής έρευνας που διενήργησε η Τοπική Εφορεία Αρχαιοτήτων⁵ (οικόπεδο Δαλιανούδη-Οδ. Φιλελλήνων).

Όπως διαπιστώνουμε από τις αρχαίες πηγές, η παρουσία των Ρωμαίων στο νησί έγινε επί Φιλίππου Ε' (220-178 π.Χ.), τον οποίο περιόρισαν.

Στους πρώιμους Ρωμαϊκούς χρόνους η Χαλκίδα, αλλά και οι υπόλοιπες ευβοϊκές πόλεις, συνεμάχθησαν με τους

Ρωμαίους από ανάγκη, κατά της ομοσπονδίας των Αχαιών, καθ' όλη τη διάρκεια του Αιτωλικού πολέμου. Το 192 π.Χ. επικράτησε ο Αντίοχος στη Χαλκίδα, την Εύβοια, τη Βοιωτία, γιατί υπερίσχυσε τότε η μερίδα η κατά των Ρωμαίων.

Αφού λοιπόν ο Αντίοχος υπέταξε τη Θεσσαλία, επέστρεψε στη Χαλκίδα, όπου τέλεσε τους γάμους του με τη νεαρή κόρη του γνωστού Χαλκιδαιού Κλεοπολέμου, την Εύβοια⁶, γεγονός που αναφέρει και ο Αθηναίος (βιβλ. 1ο), ο οποίος μάλιστα προσθέτει, ότι υποσχέθηκε να απελευθερώσει τους Έλληνες και να πολεμήσει τους Ρωμαίους. Όμως το 191 π.Χ. ηττήθηκε από τους Ρωμαίους γιατί δεν τον βοήθησαν όσο έπρεπε οι Αιτωλοί.

Το 146 π.Χ. —έτος που κυριεύθηκε η Κόρινθος από τον Λεύκιο Μόμμιο— καταστράφηκαν η Χαλκίδα και η Θήβα, γιατί συνεμάχθησαν με τους Αχαιούς, η δε Ελλάδα υπετάγη στους Ρωμαίους με το όνομα Αχαιαί⁷.

Η Εύβοια ήταν υπό Ρωμαϊκή κυριαρχία έως τους χρόνους του βασιλιά του Πόντου Μιθριδάτη, ο οποίος ήταν εχθρός των Ρωμαίων και τους είχε νι-

κίσει επανειλημμένα στην Ασία.

Ο Μιθριδάτης λοιπόν παρουσιάστηκε σαν προστάτης και ελευθερωτής των Ελλήνων και για το λόγο αυτό στη μεν Μακεδονία, έστειλε στρατό στη δε υπόλοιπη Ελλάδα στόλο.

Τότε, και ύστερα από προτροπή του Αθηναίου επικουρείου φιλοσόφου Αριστίωνος, τάχθηκαν στο πλευρό του Μιθριδάτη οι Αθηναίοι και πολλοί Ευβοείς.

Στη συνέχεια ο Μιθριδάτης, με δυνάμεις που αποτελούνταν από στρατό και στόλο, πέρασε από την Ασία στην Εύβοια και πιο συγκεκριμένα στην Κάροστο και σε άλλες περιοχές του νησιού. Εκεί υποδέχθηκε τον στρατηγό του Αρχέλαο, στον οποίο παρέδωσε την πόλη της Χαλκίδας (89 π.Χ.), που την χρησιμοποίησε ως ορμητήριο κατά των Ρωμαίων, μια και διέθετε στόλο, ενώ οι αντιπαλοί, υπό τον Σύλλα, όχι. Στην επιχείρησή του αυτή δεν τον εμπόδιζε το ότι οι Ρωμαίοι ήταν έξω από τα τείχη της πόλης⁶ (εικ. 4).

Λεπτομέρειες για τις κινήσεις των κατακτητών μας δίνουν τόσο ο Αππιανός (Μιθριδατική) όσο και ο Πλούταρχος. Όταν ο Μιθριδάτης ηττήθηκε από τους Ρωμαίους, και πριν επιστρέψει στη Μ. Ασία, κατέφυγε αρχικά στη Χαλκίδα και διά της Ευβοίας κινήθηκε προς τη χώρα του.

Οι πληροφορίες μας γύρω από την Εύβοια κατά την περίοδο μετά την εξέγερση του Μιθριδάτη σπανίζουν. Ο Δίων Κάσσιος (57.7) αναφέρει ότι το 21 π.Χ. ο Αύγουστος αφαιρέσει από τους Αθηναίους την Ερέτρια, τα εισοδήματα της οποίας εκείνοι καρπάζονταν μέχρι τότε.

Ο δε γεωγράφος Στράβων⁹ λέει χαρακτηριστικά ότι η Χαλκίδα πρωτοστατούσε τότε στο νησί και γινώρισε μεγάλη άνθιση, ενώ η Ερέτρια ερχόταν σε δεύτερη μοίρα¹⁰.

Από την ίδια πηγή πληροφορούμαστε για το σεισμό που έπληξε την Εύβοια, την οποία παρουσιάζει ως «ευσταίοντα μάλιστα δε περί τόν Πορθμόν». Την εποχή εκείνη μετακινήθηκαν και οι πηγές της Αρέθουσας.

Μεγάλος και καταστροφικός υπήρξε για το σεισμό του 365 μ.Χ., που συγκλονίσει την Εύβοια¹¹.

Μια σημαντική πληροφορία που διαθέτουμε για τους ύστερους ρωμαϊκούς χρόνους προέρχεται από βοιωτική επιγραφή¹² χρονολογούμενη την εποχή αυτή, σύμφωνα με την οποία υπήρχαν κοινές αποθήκες αίτου, οίνου και διαφόρων άλλων προϊόντων στη Σκάρφεια της Λοκρίδας. Οι αποθήκες αυτές ανήκαν όχι μόνο σε βοιωτικές και αιτωλικές πόλεις αλλά και σε ευβοϊκές¹³.

Είναι η αρχή της παρακμής της Εύβοιας, που αρχίζει—κατά την άποψη των μελετητών—την εποχή της Ρωμαϊκής κρατίας, τότε που η Εύβοια, όπως άλλοτε και ολόκληρη η Ελλάδα, έγινε ρωμαϊκή επαρχία με το όνομα Αχαΐα¹⁴, και συνεχίζεται ως τη Βυζαντινή περίοδο.

Το άγαλμα του Αντινίου από την Αιδηψό. Εκτίθεται στο Μουσείο Χαλκίδας.

Ακέφαλο αγαλμάτιο γυναικίας από τη Χαλκίδα του 2ου αι. μ.Χ. (αρ. Ευρ. 4099).

Το 1205 η Εύβοια περιήλθε στους Φράγκους έως το 1470, και στη συνέχεια στους Τούρκους, οι οποίοι την μετονόμασαν σε Πασαλίκιο του Ευρίπου. Απελευθερώθηκε οριστικά το 1833.

Σημειώσεις

1. Επ. Α. Βρανόπουλος, Ιστορία της Αρχαίας Εύβοιας, σσ. 171 κ.ε.

2. IG XII/9, 905-907.

3. Ιστορία της Αρχαίας Εύβοιας, του J. Girard, ό.π., σ. 94. Πλουτάρχου, Σύλλας, 49. Δ. Α. Παπανικολάου, Η Αιδηψό, Λουτροθεραπεία-Ηλιοθεραπεία-Κλιματοθεραπεία, Αθήνα 1939.

4. ΑΕ 1907.

5. Την εποπτεία της έρευνας είχε η συνάδελφος Κ.Μ. Οικονομάκου.

6. Ιστορία της Αρχαίας Εύβοιας του J. Girard, ό.π., σ. 53. Πολύβιου XX, 8. Διόδωρος XXIX, 2. Livius XXXVI, 11. Πλουτάρχου, Φλοπ., 17. Αππιανού, Συριακή, 16.

7. Κ.Α. Γουναρόπουλος, ό.π., σ. 169. Ελευθερωδάκη, Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν στο λ. Εύβοια.

8. Επ. Α. Βρανόπουλος, ό.π., σ. 174, σμ. 4.

9. Γεωγραφικά, 10, 448.

10. «Νυνί μὲν ὀμολογουμένως ἡ Χαλκίς φέρεται τὰ πρωτεία καὶ μιστρόπολις αὐτῆ λέγεται τῶν Εὐβοέων, δευτερεύει δ' ἡ Ερέτρια».

11. Γεωργιάδου, Περί σεισμών, σ. 117. IG XII/9. Testimonia et Notae, σ. 158.

12. IG VII, 24.

13. Βρανόπουλου, Χαλκίδα Ρωμαϊκοκρατούμενη, ΑΕΜ, ΚΑ' (1977), σ. 73.

14. Ιστορία της Αρχαίας Εύβοιας του J. Girard, ό.π., σ. 54, Κ.Α. Γουναρόπουλος, ό.π., σ. 170.

The Island Of Euboea Under The Romans

A. Karapaschalidou

In 191 BC Euboea was submitted to the Romans and the period of Roman rule started for which we only possess a few literary evidence. This lack of information is balanced by the various relevant inscriptions that have survived.

During Roman occupation Euboea suffered serious disasters while at the same time many Euboean cities went through periods of prosperity, especially Chalkida and the famous for its healing waters and baths Aedipsos.